

VÉLEMÉNYEK

RÉGIÓK BIZOTTSÁGA

104. PLENÁRIS ÜLÉS – 2013. NOVEMBER 28–29.

A Régiók Bizottsága véleménye – 2013. évi jelentés az uniós polgárságról

(2014/C 114/02)

I. POLITIKAI AJÁNLÁSOK

A RÉGIÓK BIZOTTSÁGA

1. emlékeztet arra, hogy – a nemzeti állampolgárság odaítélésének módzataitól függetlenül – az uniós polgárság megadása azon kívül, hogy a polgárokat a közösségi integráció folyamatába bevonva lehetővé teszi a különböző nemzeti identitások számára az együttélést az Európai Unióban, közrejátsszik az európai demokrácia megerősítésében is;
2. hangsúlyozza, hogy a szabad mozgás az EU további gazdasági és politikai fejlődésének egyik sarokköve, szakmai és tanulmányi lehetőségeket nyit meg az uniós polgárok számára és az európaiak közötti szorosabb kapcsolatok kialakításához vezet, ezáltal tehát központi eleme az uniós polgárságnak;
3. hangsúlyozza, hogy tekintettel az adóssággal kapcsolatos válság folyamatos mélyülésére és az európai polgárokat, különösen pedig a fiatalokat érintő, növekvő munkanélküliségre, a gazdasági dimenzióra is kell összpontosítani annak érdekében, hogy gazdaságilag erős Európát tudjunk biztosítani, amely meg tudná erősíteni az uniós polgárság szociális dimenzióját;
4. figyelembe veszi, hogy az európai polgárok egy része távol érzi magát az európai szintű döntéshozatali folyamatoktól, és emlékeztet arra, hogy a döntéseknek a lehető legnagyobb nyilvánosság mellett és a polgárokhoz minél közelebb kell születniük;
5. tudatában van annak, hogy – a polgárokhoz való közelségüknél fogva – a helyi és regionális önkormányzatok képviselik a legmegfelelőbb szintet az uniós polgárság megértésének előmozdításában, valamint az uniós polgárság és az egyének számára ez utóbbiból adódó konkrét előnyök megismertetésében;
6. hangsúlyozza, hogy jelenleg, amikor folyamatban van a gazdasági és monetáris unió elmélyülése, és azzal párhuzamosan tárgyalások folynak annak érdekében, hogy a politikai uniót a szerződések felülvizsgálati lehetőségének köszönhetően megerősítsék, elengedhetetlen, hogy a magasabb szintű integráció nagyobb mértékű demokratikus legitimitással társuljon;

Az uniós polgárság politikai és jogi kerete

7. rámutat arra, hogy az európai identitás és az európai demokrácia megeremtésében alapvető és rendkívül szimbolikus lépés volt az „uniós polgárság” intézményének a Maastrichti Szerződés általi bevezetése, amelyet az Európai Unió tagállamainak minden polgárára vonatkozóan elismertek, és amely az Amszterdami Szerződés elfogadásakor a nemzeti állampolgárság kiegészítő részévé vált;
8. hangsúlyozza továbbá, hogy a Lisszaboni Szerződéssel bevezetett új rendelkezések az uniós polgárság megerősítését jelentik, amely az egyszerű kiegészítés helyett hozzáadódik a nemzeti állampolgársághoz, és nem helyettesíti azt. Az európai polgárság nem a politikai rendszert összefogó, már létező kapcsolatok kifejeződéseként értendő, hanem egy szabályozási keretként, amely az országok közötti mozgás szabadságát egy a jogokat, nem pedig a kirekesztést magában foglaló alappillérré alakítja;

9. megjegyzi, hogy az uniós polgári jogok a Maastrichti Szerződés általi bevezetésük után két évtizeddel még mindig nem váltak mindennapi valósággá. Ezt az uniós polgárok is megerősítették az uniós polgárság kérdéséről indított széles körű nyilvános konzultációban, amelyben 12 000 uniós polgár példákat hozott fel azokra a bürokratikus akadályokra, amelyekkel jogaik – például a szabad mozgáshoz való jog – gyakorlása során szembesültek. ⁽¹⁾ Az Eurobarométer polgári jogokra ⁽²⁾ és választójogokra ⁽³⁾ vonatkozó felmérései, a polgárok és a nemzeti és európai szintű politikusok részvételével tartott közvetlen párbeszéd sorozata, továbbá a nagyközönségnek az európai jogokra vonatkozóan a „Europe Direct” információs szolgálatnak címzett számos kérdése mind igazolták, hogy több intézkedésre van szükség e területen;
10. hangsúlyozza, hogy a jelentésben hivatkozott jogok az uniós szerződések által az Európai Unió polgárai számára biztosított jogok, amelyek közül azonban számos olyan alapvető jog, amelyet a harmadik országok polgárait is alkalmazni kell;
11. megjegyzi, hogy az uniós polgárság és a tagállami állampolgárság viszonya továbbra sem egyértelmű. Egyrészt közvetlenül a tagállami állampolgárságtól függ, amely az uniós polgárság – az egyes nemzeti jogszabályokban meghatározottak szerinti – megszerzésének egyetlen előfeltétele. Az európai polgárságnak ez az aspektusa a tagállami állampolgársághoz kapcsolódó jogok kiegészítő forrására korlátozza az európai polgárság szerepét. Ugyanakkor az uniós polgárságnak köszönhetően a polgárság és a nemzetállam fogalma különválik, a hangsúly ezentúl már nem az egyéneknek egy polgári közösségbe történő integrációján van, hanem a tartózkodás fogalmán, az egyéni, politikai és társadalmi jogok egyenjogúságának biztosításán és az európai polgárokat megillető szabad mozgáson;
12. rámutat arra, hogy a tagállami állampolgárság – ezen keresztül pedig az uniós polgárság – megszerzése lényeges mechanizmusa lehet a harmadik országból származó polgárok európai társadalmakba történő integrációjának, és mint ilyennek megfelelő módon hozzáférhetőnek kell lennie az EU-ban legálisan és huzamos tartózkodási engedéllyel tartózkodó bevándorlók számára. E bevándorlók európai társadalmakba való integrációjának alapvető eszköze, ha megadjuk számukra a polgárságot;
13. megjegyzi, hogy az uniós polgárságról szóló 2010. évi véleménye óta felkérte az EU-t, hogy tegye demokratikusabbá és átláthatóbbá politikáit és döntéshozatali szerveit. Kérte továbbá, hogy fogadjanak el a kétirányú politikai párbeszédet elősegíteni képes mechanizmusokat, valamint hogy ültessék át a gyakorlatba a részvételi demokrácia elvét;
14. elismeri, hogy az Európai Bizottság számba veszi az eddigi lépéseket, és törekszik arra, hogy teljesítse kötelezettségvállalásait az uniós polgárság ösztönzése érdekében, tizenkét konkrét területen intézkedéseket javasolva;
15. felhívja azonban a figyelmet arra, hogy a jelentés olyan javaslatokat tesz, amelyek elsősorban az EU gazdasági dimenziójára vonatkoznak, és csak másodsorban az európai integráció politikai és szociális dimenziójára. Így például nem tartalmaz egyetlen konkrét és kézzelfogható javaslatot sem a betegjogok megerősítésére vagy a határon átnyúló egészségügyi szolgáltatásokra, a multikulturalizmus ösztönzésére, a „szociális Európa” – például a szegénység és a kirekesztés elleni küzdelem révén történő – megerősítésének ösztönzésére, valamint arra vonatkozóan, hogy fokozatosan fel kell építeni az európai identitást;
16. megjegyzi, hogy a vizsgált jelentésben megfogalmazott intézkedések első látásra megfelelnek a szubszidiaritási és az arányossági elveknek. Lényeges azonban, hogy az Európai Bizottság minden egyes hivatalos javasolni kívánt intézkedését részletesen megindokolja, mivel néhány egyedi javaslat mélyrehatóbb vizsgálatra szorulhat (például az egységes európai dokumentumok fakultatív kibocsátása). Ezen túlmenően a tervezett intézkedéseknek nem szabadna túlzott adminisztratív és pénzügyi terhet róniuk az érintett nemzeti, regionális és helyi hatóságokra;
17. megjegyzi, hogy tekintettel a 2014. évi európai választásokra, a jelentés olvasásakor az Európai Bizottság közelmúltbeli közleményét és az ahhoz kapcsolódó ajánlásait ⁽⁴⁾ is szem előtt kell tartani. E dokumentumok célja az EU-n belüli demokratikus folyamatok és a képviselői demokrácia megerősítése az európai választásokon való részvétel ösztönzésével;

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/justice/citizen/files/eu-citizen-brochure_hu.pdf.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_365_fr.pdf (kizárólag német, angol és francia nyelven érhető el).

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_364_en.pdf (kizárólag angol nyelven érhető el).

⁽⁴⁾ COM(2013) 126 final, „A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Felkészülés a 2014-es európai parlamenti választásokra: a demokratikus és hatékony lebonyolítás további erősítése” és C(2013) 1303 final, a Bizottság ajánlása az európai parlamenti választások demokratikus és hatékony lebonyolításának elősegítéséről.

18. emlékeztet arra, hogy az RB-t szorosan bevonták a jelentés előkészítésébe, valamint hogy az figyelembe vette a helyi és regionális önkormányzatoknak az uniós polgárság és az európai polgárjogok népszerűsítésében játszott szerepéről szóló, az RB számára készített tanulmány⁽⁵⁾ eredményeit és ajánlásait;

A hatékony polgárság feltételei

19. javasolja, hogy hozzanak olyan intézkedéseket, amelyek garantálják a polgári részvétellel kapcsolatos oktatást és nevelést, hogy a polgárok el tudják sajátítani a jogaik tudatos és szabad érvényesítéséhez és köteleseik teljesítéséhez szükséges képességeket, a polgárság szociális dimenziójának a megerősítését – a súlyos következményekkel járó gazdasági válság kontextusában –, valamint a szóban forgó európai polgárok szabad mozgásának gyakorlását korlátozó különböző akadályok felszámolását;

20. hangsúlyozza, hogy egy növekvő mobilitású világban rendkívül fontos, hogy a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló, valódi európai térséget hozzunk létre a polgárok szolgálatára,⁽⁶⁾ és megjegyzi, hogy alapvető fontosságú annak biztosítása, hogy az uniós polgárok zökkenőmentesen gyakorolhassák a szabad mozgáshoz és letelepedéshez való jogukat, mivel a polgárok számára ez az az uniós szerződésben foglalt jog, amely a legértékesebb, és ezt tekintik az uniós integráció legjelentősebb vívmányának. Ennek keretében nem elég jogokat kreálni, hanem az is elengedhetetlen, hogy garantáljuk, valamennyi kormányzati szint együttműködjön annak érdekében, hogy a jogosultaknak a jogaik akadály nélküli gyakorlását biztosítsák.

A helyi és regionális önkormányzatok szerepe

21. kiemeli, hogy a 2010. évi jelentés egyik legfontosabb következtetése az, hogy az uniós polgárok jogaik gyakorlása során tapasztalt nehézségei nem annyira az uniós szintű jogalkotási deficitnek tudhatók be, hanem a szóban forgó joganyag nemzeti szintre történő átültetésének és végrehajtásának. A fenti megfontolásokat figyelembe véve az RB úgy gondolja, hogy az Európai Bizottság jelentése nem fordít megfelelő figyelmet arra, hogy hogyan járulhatnak hozzá a regionális és helyi önkormányzatok az uniós polgárság hatékony gyakorlásához és minőségéhez;

22. megjegyzi, hogy a regionális és helyi önkormányzatokra kulcsfontosságú szerep hárul a kiépítendő részvételi folyamatok előmozdításában, hogy ezáltal az alulról felfelé irányuló megközelítés megvalósítása céljából a polgárok hatékonyan részt vegyenek a jogaik konkrét érvényesítését lehetővé tevő uniós politikák meghatározásában;

23. hangsúlyozza, hogy a helyi és regionális önkormányzatok hozzá tudnak járulni az uniós polgárok mozgásához és tartózkodásához kapcsolódó problémák, valamint a migránsok fogadásához kapcsolódó kérdések kezeléséhez, és elismeri, hogy képesek arra, hogy közel kerüljenek a politikai folyamatokban csekély mértékben részt vevő csoportokhoz, például a fiatalokhoz és a bevándorlókhoz;

24. üdvözlzi az Európai Bizottság azon javaslatát, amelynek célja, hogy egy a helyi önkormányzatokat célzó e-képzési eszköz létrehozása révén megszüntessék ezen önkormányzati dolgozók információhiányát európai polgárjogi kérdésekben, ami gyakran az érdekeltek helytelen tájékoztatásához vezet, és bonyolulttá teszi a szóban forgó jogok gyakorlását. Mivel az RB tagjai megfelelő helyzetben vannak ahhoz, hogy ismerjék a származási országuk helyi tisztviselőinek szükségleteit és lehetőségeit, ezért a Régiók Bizottsága kész arra, hogy aktívan együttműködjön az Európai Bizottsággal ezen eszköz kidolgozásában és a tagállamokban való terjesztésében;

25. üdvözlzi az Európai Bizottság új kezdeményezéseit, amelyekkel el akarja gördíteni az akadályokat az uniós polgárságból eredő jogok hatékony gyakorlása elől, ám úgy véli, hogy a tagállamokban továbbra is éles határ húzódik az alkalmazandó jogszabályok és a polgárok által megtapasztalt mindennapi valóság között, különösen a határokon átnyúló kérdések tekintetében, továbbá úgy gondolja, hogy az Európai Bizottságnak nagyobb figyelmet kellene fordítania erre a pontra;

Az európai polgárság dimenziói⁽⁷⁾

Az aktív polgárság

26. úgy véli, hogy az uniós polgárság megerősödése a polgárok helyi közösségekben való aktív részvételének fokozódásából eredhet, és különösképpen a fiatalok körében kerülhet erre sor, akikre nagyobb mobilitás jellemző az európai térségen belül;

⁽⁵⁾ A Régiók Bizottsága tanulmánya a következő témában: „A helyi és regionális önkormányzatok szerepéről az uniós polgárság és az uniós polgárjogok népszerűsítésében” (2012). A tanulmány összefoglalása a következő címen érhető el: <http://cor.europa.eu/hu/events/forums/Pages/ey2013-toolkit.aspx>

⁽⁶⁾ CdR 201/2009.

⁽⁷⁾ Az RB ezt a megkülönböztetést javasolta a „2010. évi jelentés az uniós polgárságról: Az uniós polgárok jogainak érvényesítése előtt álló akadályok lebontása” című véleményében (előadó: Roberto Pella, IT/EPP), CdR 355/2010 fin; és ezt fogadták el a jelen véleménytervezetben.

A szociális polgárság

27. elengedhetetlennek tartja a szociális polgárságot támogató kezdeményezések uniós szintű megerősítését, mivel a szociális jogokhoz való hozzáférés bizonyos esetekben a tagállamok által meghatározott olyan követelményekhez és kritériumokhoz kapcsolódik, amelyek a diszkrimináció táptalajának kedvező helyzetet teremtenek, szemben az egyenlőség és az egyenlő bánásmód elvével, amelyet az uniós jog rögzít;

28. elismeri, hogy az Európai Bizottság jelentése tartalmaz olyan intézkedéseket, amelyek megerősítik a szociális polgárságot – ilyen például a szakmai gyakorlatok minőségbiztosítási keretrendszerének létrehozására vonatkozó pozitív intézkedés –, ezekről pusztán tájékoztató jelleggel elmondhatjuk, hogy van értelmük;

29. egyértelműen támogatja, hogy a mozgáshoz való jogot ténylegesen megerősítsék, különösen a fiatalok mobilitását illetően, figyelembe véve a folyamatosan növekvő munkanélküliséget a tagállamokban;

A civil polgárság:

30. megjegyzi, hogy további intézkedésekre van szükség e területen. Az Eurobarométer egyik speciális vizsgálatának eredményei ⁽⁸⁾<http://cor.europa.eu/hu/events/forums/Pages/ey2013-toolkit.aspx> 12. o. ⁽⁹⁾ Lásd az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 227. cikkét.

31. ezért azt javasolja, hogy a helyi és regionális önkormányzatok a megfelelő európai alapok segítségével hozzanak célzott és hatékony intézkedéseket annak érdekében, hogy felkeltsék az uniós polgárok figyelmét az európai ombudsmannal és az Európai Parlamenthez benyújtható petíció jogával kapcsolatban;

A politikai polgárság:

32. megjegyzi, hogy az európai választásokon való részvétel 1979 óta folyamatosan csökkent – 2009-re 43%-kal ⁽¹⁰⁾ –, valamint hogy ez a tendencia igazolja azt a megállapítást, hogy az európai polgárok úgy vélik, hogy az európai szintű döntéshozatal során nem veszik figyelembe a véleményüket; és csakugyan, az Eurobarométer szerint az európai polgárok 68%-a szintén kifejezte ebbéli aggályait;

33. felhívja a figyelmet a bevált gyakorlatokra, ⁽¹¹⁾ amelyek alapján a helyi és regionális önkormányzatok az adott európai források támogatásával tudatosságnövelő programokat és kampányokat indíthatnak helyi és regionális szinten, hogy tájékoztassák saját régióik lakosságát az európai választásokon való szavazati, vagy éppen a választásokon való indulási jogairól. A Régiók Bizottsága ezen túlmenően kiemeli a helyi és regionális önkormányzatok potenciális katalizátor szerepét a tájékoztatás és a tudatosságnövelés területén, különösen a tanulók és a diákok körében, felkészítve őket választói jogaik aktív gyakorlására;

34. megjegyzi, hogy folytatni kell a harmadik országok polgárai politikai jogainak megerősítését, és arra bátorítja a tagállamokat, hogy ne alkalmazzanak túlzottan korlátozó rendelkezéseket a harmadik országból származó személyek állampolgárrá válásával szemben. Az RB korábbi véleményeiben egyrészt elismerte, hogy a tagállamok területén legalisan tartózkodó bevándorlók várakozással tekintenek az uniós polgárság megszerzésére, másrészt pedig úgy ítélte meg, hogy e bevándorlóknak a politikai életben való részvétele rendkívül jelentős tényezője a helyi közösségekbe való beilleszkedésük elősegítésének;

35. kivétel nélkül az összes tagállamot felkéri, hogy könnyítsék meg a polgárok nemzeti választáson való részvételét és az azon való indulásra vonatkozó jogát, függetlenül attól, hogy a nemzeti területen tartózkodnak-e. Az EU-n belüli mobilitáshoz való jog nem vezethet a polgárok politikai előjogtól való megfosztásához;

36. úgy ítéli meg, hogy immár rendelkezésre állnak azok a feltételek, amelyek mellett el lehet mélyíteni, illetve el lehet indítani egy párbeszédet az uniós polgárok választójogának a kiterjesztéséről, hogy az a polgárok lakóhelye szerinti ország regionális és nemzeti választásaira is kiterjedjen, mindenesetre valamennyi tagállam szuverenitásának (jus domicili) a megsértése nélkül;

⁽⁸⁾ A Régiók Bizottsága tanulmánya a következő témában: „A helyi és regionális önkormányzatok szerepéről az uniós polgárság és az uniós polgárjogok népszerűsítésében” (2012). A tanulmány összefoglalása a következő címen érhető el:

⁽⁹⁾ szerint a véleménykutatásban részt vevőknek csupán a fele tudott az európai ombudsman létezéséről és hatásköreinek kiterjedéséről, hasonlóképpen kevés információval rendelkeztek arról a jogról, amely szerint az Európai Parlamenthez petíciót lehet benyújtani;

⁽¹⁰⁾ A Régiók Bizottsága tanulmánya a következő témában: „A helyi és regionális önkormányzatok szerepéről az uniós polgárság és az uniós polgárjogok népszerűsítésében” (2012.), 10. o.

⁽¹¹⁾ Uo., 10. o.

37. hangsúlyozza, hogy az európai polgárság koncepciója dinamikusabbá teheti az uniós bővítés folyamatát, amely nem merül ki a közösségi vívmányokhoz való gazdasági és jogalkotási alkalmazkodásban, hanem magában foglalja annak szükségességét, hogy a demokratikus struktúrák és a jogállamiság megerősítését célzó politikai intézkedésekre kerüljön sor a csatlakozó országokban. Az európai polgárság perspektívája konkrét jelentőséget adhat ezeknek az intézkedéseknek;

A közigazgatási polgárság:

38. emlékeztet arra, hogy helyi és regionális szinten a közigazgatási eljárások egyszerűsítését célzó tevékenységeket kell indítani az uniós polgárok jogainak – különösen a mozgásszabadság jogának – hatékony gyakorlása érdekében, továbbá meg kell szüntetni minden elriasztó eljárást és a megkülönböztetés más létező formáit, amelyek eltérő bánásmódokat eredményeznek az európai polgárok között, különösen a lakhatáshoz való jog megadását illetően. A területi önkormányzatoknak képesnek kellene lenniük arra, hogy megfelelő megoldásokat biztosítsanak az előttük álló problémákra;

39. elismeri, hogy az Európai Bizottság által bejelentett intézkedések bizonyos előrelépést jelentenek ebből a szempontból. Mivel a fellépési területek egyike feltételezi a helyi önkormányzatok aktív szerepvállalását,⁽¹²⁾ hatástanulmányt kell végezni, valamint európai alapokból finanszírozást kell biztosítani;

40. üdvözli az Európai Bizottság azon javaslatait, amelyek célja a gépjárművek műszaki vizsgálati bizonyítványainak az uniós határokon átnyúló könnyebb elismerése, örömmel fogadja továbbá a gépjárművek műszaki ellenőrzéséhez szükséges követelmények javasolt harmonizációját, amelyet mielőbb végre kellene hajtani oly módon, hogy biztosítsák a polgárok szabad mozgáshoz való jogának könnyebb gyakorlását, beleértve a járművek országok közötti regisztrációját is;

A polgárság kultúrája:

41. azon együttműködési kezdeményezések megerősítését javasolja, amelyek elő kívánják segíteni a polgárok tájékoztatását a szabad mozgásra vonatkozó jogukkal kapcsolatban; ilyenek például a testvérvárosi projektek, a határokon átnyúló együttműködési kezdeményezések stb.;

42. emlékeztet arra,⁽¹³⁾ hogy a 2014. évi európai választásokra tekintettel nagyobb mértékben kellene tudatosítani valamennyi uniós polgárban az őket megillető jogokat – különösen a szavazati jogot –, amellyel lakóhelyüktől függetlenül valamennyi tagállamban élhetnek, emellett elő kellene segíteni e jogok gyakorlását is;

Az intézkedések finanszírozására szolgáló eszközök, a partnerek hálózatba szervezésének lehetőségei

43. a 2014 és 2020 közötti időszakra vonatkozó új pénzügyi keret távlatában rávilágít arra, hogy az „Alapvető jogok és uniós polgárság” és az „Európa a polgárokért” programok jelentős lendületet adhatnak az európai polgárság megerősítéséhez, és olyan tevékenységek támogatásához, amelyek célja a jogalkotások és az európai politikák ismeretének és alkalmazásának az elősegítése a tagállamokban;

44. egyszerűbb és hatékonyabb megközelítés elfogadását ajánlja az európai polgársági programokra vonatkozó intézkedések finanszírozásában, azáltal, hogy olyan prioritásokat határoznak meg az eddigieknél pontosabban, amelyek összhangban állnak a politikai döntésekkel, és ügyelnek arra, hogy az intézkedések eredményeinek terjesztésére összpontosítsanak, ismertségüket növelve, a stratégiai és politikai célkitűzések elérése érdekében. E célkitűzés megvalósításához elengedhetetlen a helyi és regionális önkormányzatok bevonása a szóban forgó intézkedések megtervezésébe, különösen a képzéssel és az éves munkaprogramok kialakításával kapcsolatban.

Kelt Brüsszelben, 2013. november 28-án.

*a Régiók Bizottsága
elnöke*

Ramón Luis VALCÁRCEL SISO

⁽¹²⁾ Pontosabban tehát arra kell törekedni, hogy az Európai Unióra vonatkozó célzott és elérhető információk rendelkezésre állását támogassák azáltal, hogy a helyi önkormányzatok rendelkezésére bocsátanak egy e-képzési eszközt, valamint felhasználóbarát módon tájékoztatják a polgárokat, segítve őket a problémáik megoldásában.

⁽¹³⁾ Lásd a polgárság megerősítésére vonatkozó véleményt (2013.).